

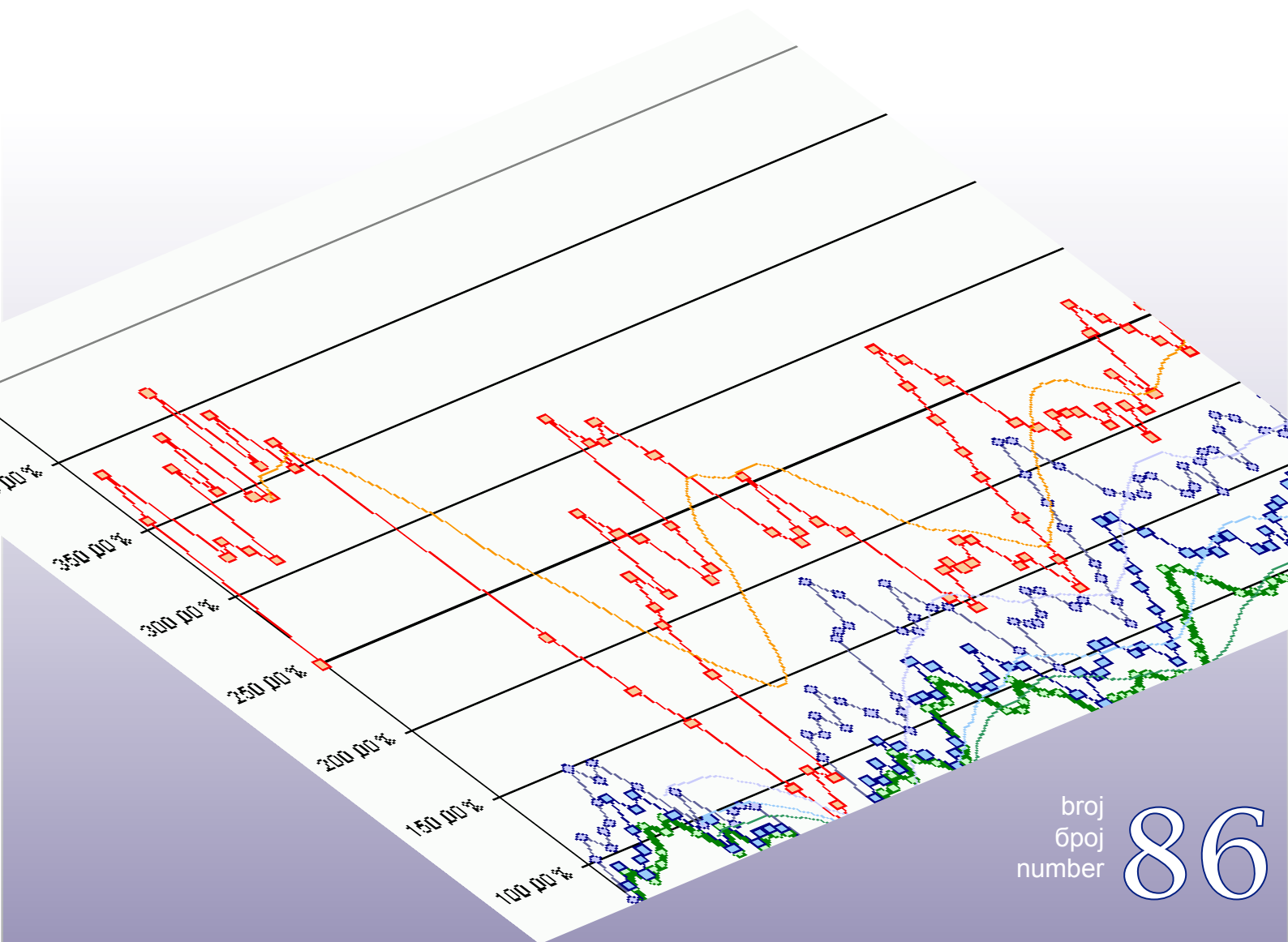
Bosna i Hercegovina
Odjeljenje za makroekonomsku analizu
Upravnog odbora Uprave za indirektno-
neizravno oporezivanje

Босна и Херцеговина
Одјељење за макроекономску анализу
Управног одбора Управе за indirektno-
опорезивање

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Tax Authority

Oma Bilten

broj
број
number

86

Уз овај број

Наплатом прихода од индиректних пореза у мјесецу августу 2012.г. значајно су побољшани досадашњи трендови код индиректних пореза. Према прелиминарном извјештају УИО **нето наплата у августу је за 9,4% била већа од нето наплате у истом мјесецу 2011.г.** Крајњи резултат би био и бољи да није забиљежен и раст поврата индиректних пореза за 7,8% у односу на август 2011. На нивоу осам мјесеци наплаћено је 3,264 млрд КМ нето прихода. Пораст прихода у августу не само да је био довољан да компензира пад прихода у јуну већ је донио и пораст од 0,9% на нивоу осам мјесеци у односу на исти период 2011. и

и тиме се значајно приближио годишњем пројектованом расту од 1,1% (вид. Графикон). У цјелини, за осам мјесеци 2012. наплаћено је око 30 мил КМ више него у истом периоду 2011.г. Посматрано по врстама прихода раст је забиљежен код нето прихода од ПДВ-а од 42 мил КМ, те код прихода од акциза од 29 мил КМ. Очекивано, приходи од царине су мањи за 39 мил КМ.

Приходи од акциза су у августу 2012. забиљежили снажан раст од 31%. Расту акциза су највише допринијели домаћи обвезници акцизе на дуван и акцизе на деривате нафте. Акцизе, из

годину у годину, постају све значајнији извор јавних прихода. Заједно с путарином чине трећину прихода од индиректних пореза. Имајући то у виду значајнија одступања у наплати акциза у односу на пројекције могу да дестабилизују финансирање нивоа влада. То указује на потребу да фискалне власти требају посветити више пажње политици акциза у БиХ.

др Динка Антић
шеф Одјељења

Садржај:

Пореске олакшице	2
Консолидовани извјештаји: ЈР, Институције БиХ, ентитети	10
Консолидовани извјештаји: Општа влада	12
Консолидовани извјештаји: Кантони	13

техничка обрада : Сулејман Хасановић, ИТ сарадник
лектор : Дарија Тошић, проф. англистике

Пореске олакшице

(пише: др Динка Антић)

Појам и мотиви увођења

Савремени порески системи укључују различите пореске повластице које се одобравају одређеним категоријама пореских обвезника. Пореске повластице се називају и пореским олакшицама (енгл. *tax relief*). Пореске олакшице представљају „генерички појам којим се описује цјелокупност метода које се користе у циљу смањења или одлагања пореског терета без обзира на начин на који се постижу”¹. Пореске олакшице представљају „уступак који чини држава” пореском обвезнику².

Пореске олакшице се уводе из различитих мотива. Мотиви могу бити економске природе. Селективним опорезивањем државе настоје да стимулишу запошљавање и раст. Олакшице се могу одобрити извозницима или приликом инвестирања и запошљавања нових радника.

Држава се приликом увођења пореских олакшица може водити и социјално-политичким мотивима. Порези могу представљати ефикасан инструмент редистрибуције дохотка и богатства у друштву. У циљу осигурања равномјернијег нивоа животног стандарда у земљи држава користи различите пореске и буџетске инструменте које јој стоје на располагању. Неки од њих су се показали ефикасним, попут прогресивног опорезивања дохотка слојева друштва који зарађују више дохотке, уз политику циљаних трансфера према сиромашнијим слојевима, мада су политички непопуларни у развијеним земљама с обзиром на повећање пореског терета слојева друштва који финансира предизборне кампање. Селективно опорезивање потрошње диференцираним стопама ПДВ-а често се користи у политичке сврхе, у циљу приближавања масовнијим слојевима друштва. Међутим, диференцирано опорезивање потрошње сниженим стопама ПДВ-а се показало неефикасном мјером за рјешавање социјалних неједнакости³. Држава често посеже за селективним опорезивањем да би осигурала социјално укључивање одређених групација становништва које живе на маргинама друштва (нпр. хендикепираних, ратних ветерана) у друштвено-економске токове. Поред тога, држава пореском политиком може да дјелује на равномјернији развој региона унутар државе и смањење јаза између најразвијенијих и неразвијених. У одређеним сиромашнијим или географски дислоцираним или неприступачним регионима, увођењем ниских стопа пореза, комбиновано са другим буџетским мјерама, политиком расхода и јавних инвестиција, државе настоје подстакнути развој тих крајева и спријечити исељавање становништва. Данас, у вријеме спровођења фискалних консолидација буџета и социјалних фондова државе уводе пореске олакшице за грађане који уплаћују различите видове социјалних шема осигурања приватног карактера. Наведеним олакшицама се, с једне стране, стимулишу грађани да различитим видовима штедње и шемама осигурања сами осигурају додатни вид прилива накнада у старости, а с друге стране се дугорочно растеређују државни социјални фондови.

Врсте пореских олакшица

Постоје различите класификације пореских олакшица. Према врсти пореза код којег се одобравају олакшице се дијеле на олакшице код опорезивања добити, дохотка, имовине, промета и др. Према времену важења пореске олакшице се дијеле на трајне и привремене. Трајне пореске олакшице углавном се везују за одређене категорије обвезника које су ослобођене у већини пореских система (државне институције, вјерске заједнице,

¹ IBFD, "International Tax Glossary", 5th Edition, Amsterdam, 2005., p. 408.

² Више: Поповић Д., "Наука о порезима и порезно право", Београд, 1997., стр. 192.

³ Више: Антић Д., Студија о импликацијама диференцираних стопа ПДВ-а у Босни и Херцеговини", Управни одбор УИО, јули 2011.г, www.oma.uino.gov.ba.

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

дипломатско-конзуларне мисије и др.). У суштини, пореске олакшице се уводе законом и остају на снази све док се закон у том дијелу не измијени или се у потпуности укине. У погледу остваривање пореских олакшица оне се могу класификовати на ослобађања, која се реализују у моменту настанака опорезивног догађаја, нпр. куповином добра које је ослобођено плаћања пореза, у моменту подношења пореске пријаве, или са одлагањем, накнадно, односно након што се остваре одређени услови, у одређеном року (код поврата ПДВ-а, акцизе, дохотка) или су аконтативног карактера за финансирање будућих пореских обавеза (код пореских кредита).

Пореске олакшице представљају уступак (концесију) коју држава може увести у односу на пореског обвезника, пореску основицу, пореску стопу и износ пореза.

Изузимање одређених категорија физичких и правних лица из опорезивања представља распрострањени вид пореских олакшица. Овакав селективан приступ у погледу обвезника присутан је и код опорезивања дохотка, прихода, имовине и потрошње. Генерално, опорезивање нерезидената је селективно прописано у већини држава, у погледу опорезивања одређених видова дохотка или потрошње. Тако су чланови дипломатских мисија и конзуларних представништва ослобођени плаћања пореза на промет или имају право потраживати поврат ПДВ-а. По правилу плаћања пореза су ослобођене и државне институције, те вјерске заједнице.

Пореске олакшице које се односе на пореску основицу могу се подијелити на изузећа (енгл. *exemptions*) и одбитке (енгл. *tax allowances, deductions*)

Код изузимања одређени видови пореске основице се по дефиницији изузимају из пореске основице. Одбици којима се умањује пореска основица могу да се односе на стандардне личне одбитке код опорезивања дохотка, те одбитке за издржаване чланове домаћинства, као и друге одбитке које може законодавац признати. Увођење личних одбитака заговарао је Џон Стјуарт Мил још половином XIX вијека. Модел опорезивања дохотка за којег се залагао Мил подразумевао је пропорционалну пореску стопу на све врсте дохотка и ослобађање од пореза за дохотке испод утврђеног лимита. Непорезиви дио дохотка је требао одговарати егзистенцијалном минимуму који би покривао „нужне производе за постојећу популацију“. Мил је чак 1857.г. израчунао да би то износило 100 £, док би наредна пореска јединица требала бити опорезива нижом стопом да би се избјегли регресивни порески учинци.⁴ Тиме би се на одређени начин стимулисало запошљавање сиромашних и неквалификованих радника.

Пореске олакшице у погледу висине пореске стопе најчешће се односе на опорезивање потрошње, гдје се за основне животне намирнице уводи снижена (или повлаштена) стопа ПДВ-а. Повлаштени порески третман, који поред нижих стопа пореза укључује и поједностављене административне поступке и процедуре вођења пословних књига, обрачуна и наплате пореза, често се примјењује за мале фирме.

Пореске олакшице којима се умањује износ обрачунатог пореза односе се углавном на пореске кредите који се одобравају пореским обвезницима код различитих облика опорезивања. Укључивање личних околности у опорезивање дохотка може се реализовати на неколико начина: умањењем пореске основице за основни лични одбитак и одбитак за издржаване чланове домаћинства, повратом пореза на егзистенцијални минимум или признавањем пореског кредита за дио пореза који се односи на егзистенцијални минимум. Коначно, порески кредит се врло често као олакшица одобрава у циљу избјегавања двоструког опорезивања дохотка.

⁴ Ekelund R.B. Jr., Hébert R.F., "A History of Economic Theory and Method", fifth edition, Waveland Press, Inc., Illinois, USA, 2007., pp. 197-199.

ПРИЛОГ: Пореске олакшице у БиХ у функцији раста и запошљавања

Република Српска, према најновијим измјенама Закона о порезу на добит¹ увела је двије врсте пореских олакшица:

(1) **Олакшице за обвезнике који изврше улагања у производњу.** Обвезник који на територији РС изврши улагање у опрему, постројења и непокретности за обављање сопствене регистроване производне дјелатности има право на умањење пореске основице за вриједност извршеног улагања. Обвезник може остварити пореску олакшицу само на опрему и постројења која се непосредно користе у процесу производње и прераде. Непокретностима се сматрају нови грађевински објекти и земљиште испод њих који непосредно служе обављању производне дјелатности. Умањење пореске основице врши се у пореском периоду у којем су опрема, постројења или непокретности стављени у употребу. Обвезник не може остварити право на умањење пореске основице за опрему, постројења или непокретности које је стекао поклоном;

(2) **Олакшице за обвезнике који запошљавају нове раднике.** Порески обвезник који у једној календарској години запосли најмање 30 нових радника на неодређено вријеме има право на умањење пореске основице за износ плаћеног пореза на доходак и доприноса за те раднике. Право на умањење пореске основице порески обвезник може остварити уколико запосли раднике који се налазе на евиденцији Завода за запошљавање РС. Право на умањење пореске основице остварује се на крају пореског периода, у години у којој су запослени радници, а након што Пореска управа утврди да се у евиденцији Јединственог система регистрације, наплате и контроле доприноса налази 30 радника више код тог пореског обвезника у односу на крај претходног пореског периода. Новозапосленим радником не сматрају се лица која су била запослена у зависном или матичном правном лицу пореског обвезника.

Федерација БиХ² предвиђа сљедеће пореске олакшице:

(1) Обвезник који је у години за коју се утврђује порез на добит извозом остварио преко 30% од укупно оствареног прихода ослобађа се плаћања пореза на добит за ту годину;

(2) Обвезник који у периоду од пет узастопних година улаже у производњу у вриједности од најмање 20 милиона КМ, на територију ФБиХ, ослобађа се плаћања пореза на добит за период од пет година почевши од прве године улагања у којој мора бити уложено најмање четири милиона КМ;

(3) Обвезник који запошљава више од 50% инвалидних лица и лица с посебним потребама дуже од годину дана ослобађа се плаћања пореза на добит за годину у којој је било запослено више од 50% инвалидних лица и лица с посебним потребама.

Дистрикт Брчко³ прописује сљедеће пореске потицаје за извознике, инвестиције и запошљавање:

(1) Пореском обвезнику који на територији Дистрикта изврши улагање у машине и опрему за обављање властите регистроване дјелатности, пореска основица се умањује за износ улагања, и то за износ набавне цијене машина и опреме, при чему се умањење пореске основице не односи на набавку путничких возила и канцеларијског намјештаја;

(2) Пореском обвезнику који у пореској години запосли нове раднике на неодређено вријеме, умањује се пореска основица у висини исплаћених бруто плата новозапослених радника, уколико порески обвезник или новозапослени радници не користе подстицаје за запошљавање по неком другом основу.

(3) Обвезник који је у години за коју се утврђује порез на добит извозом остварио преко одређеног процента од укупно оствареног прихода ослобађа се плаћања пореза на добит за ту годину у двоструком проценту.

¹ Закон о порезу на добит („Службени гласник РС”, бр. 91/06, 57/12)

² Закон о порезу на добит („Службене новине ФБиХ” бр. 97/07, 14/08 и 39/09)

³ Закон о порезу на добит („Службени гласник Брчко Дистрикта”, бр. 60/10, 57/11 и 33/12)

Порески обвезник који оствари доходак изван државе у којој има пребивалиште може одбити порески кредит од укупне пореске обвезе у земљи на име пореза плаћеног на доходак који је остварен ван земље. Кориштење пореског кредита у овом случају подразумијева да је претходно доходак зарађен ван земље укључен у пореску основицу. Најчешће државе својим прописима ограничавају висину пореског кредита који се може одобрити на овај начин висином пореза који би био плаћен да је доходак зарађен у земљи. Овај принцип је примијењен и у БиХ у законима о порезу на доходак ентитета и Брчко Дистрикта, не само у погледу дохотка зарађеног ван БиХ, него и дохотка оствареног у другом ентитету и/или Дистрикту, све у циљу избјегавања двоструког опорезивања дохотка унутар БиХ.

Импликације пореских олакшица

Горе изнесени примјери пореских олакшица показују да су оне често неминовност у пореским системима, поготово када се користе као инструмент прерасподјеле дохотка и богатства или у циљу спрјечавања или ублажавања ефеката двоструког опорезивања дохотка. С друге стране, постоји и широк дијапазон негативних ефеката примјене пореских олакшица.

Порески системи без пореских олакшица, ослобађања, одбитака, снижених стопа и др. су много једноставнији и не захтијевају велике ресурсе за поштивање пореских прописа, док су порески системи који укључују пореске олакшице су далеко комплекснији, што производи и додатне трошкове пореском органу. На примјер, усвајање пореских олакшица код опорезивања дохотка нужно присиљава порески орган да успостави интегрални информациони систем о пореским обвезницима (имаоцима дохотка) и издржаваним члановима домаћинства како би се олакшице могле исправно обрачунати. Поред тога, пореска управа треба да осигура континуирано ажурирање података о пореским обвезницима, њиховом брачном статусу, броју дјеце и осталих чланова домаћинства, висини примања чланова домаћинства да би се утврдило да ли потпадају под издржавање чланове и др. Наравно, ови подаци се могу дневно мијењати, те је нужно осигурати централизовану базу података која ће омогућити контролу података које су обвезници пријавили на својим пореским картицама, да би се спријечиле преваре. Комплексност пореског система са олакшицама на одређени начин може погодити и кориснике олакшица који имају додатне трошкове прибављања потребне документације за признање одбитка, које некада може бити јако обимна (нпр. код признавања камате на стамбене кредите). Стога, административна комплексност може бити и фактор који ће обесхрабрити пореске обвезнике да потражују пореске олакшице.

Пореске олакшице доводе до смањења пореских прихода на два начина. Примјеном стандардних и других одбитака, умањењем пореске основице, ослобађањем од плаћања пореза дјелимично или у цијелости смањује се пореска основица на коју се примјенују пореске стопе. С друге стране, пореске олакшице могу подразумијевати снижене стопе пореза, које, уколико се примијене на стандардну пореску основицу, дају мање пореских прихода.

Постојање пореских олакшица може представљати мотив за проналажење начина да се олакшице неоправдано користе. Достављање нетачних података о брачном статусу, броју дјеце, издржаваним члановима домаћинства и њиховим примањима може довести до одлива прихода према пореским обвезницима који немају право на олакшице. Исто тако, увођење диференцираних стопа у промету добара и услуга може бити потицај за приказивање промета добара који би се требали опорезовати по стандардној стопи као да су добра која потпадају под нижу стопу⁵. Што су комплексније пореске олакшице то је већи ризик за настанак пореских превара и пореске евазије.

⁵ Више: Антић Д., „Студија о импликацијама диференцираних стопа ПДВ-а у Босни и Херцеговини“, Управни одбор УИО, јули 2011.г, www.oma.uino.gov.ba.

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Факс:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

Селективност у опорезивању, које се налази у основи пореских олакшица, у подручју опорезивања привредних субјеката одређене привредне субјекте може да стави у повлаштени положај на тржишту у односу на конкуренте. На примјер, уколико се законодавац определио за увођење диференциране стопе ПДВ-а на производ који представља супститут производу који је опорезован вишом стопом нормално је за очекивати да ће се потрошачи, вођени нижом продајном цијеном због мање стопе пореза, више одређивати за ниже опорезовани супститут. Исто тако, уколико се уведу пореске олакшице инвеститорима остали економски субјекти, без обзира колико запошљавају радника и у којој мјери доприносе БДП и јавним приходима, могу се наћи у подређеном положају у односу на инвеститоре. Уколико скала пореских олакшица обухвата шири дијапазон добара и грана утолико су тржишне девијације веће, будући да се потрошачи не усмјеравају према најефикаснијим гранама, већ према гранама које имају повлаштени порески положај. Искривљавање стања на тржишту шаље погрешне сигнале инвеститорима о профитабилности и ефикасности одређених грана, чиме се угрожава и ефикасност алокације капитала. Негативна посљедица пореских олакшица је настанак нелојалне конкуренције, фаворизовањем једних економских субјеката и дискриминацијом других субјеката на тржишту.

Чланице ЕУ, у циљу осигурања исправног функционисања јединственог тржишта Уније, строго ограничавају све пореске мјере, укључујући и пореске олакшице, које угрожавају тржишне механизме и одређене групације обвезника стављају у повољнији положај. ЕУ је 1997.г. усвојила Кодекс опорезивања компанија⁶, у којем су прецизирана правила опорезивања која су супротна принципима слободног кретања добара, услуга, капитала и лица и принципа тржишне конкурентности унутар ЕУ. 1998.године објављена је детаљна листа мјера које доносе државе а које доводе до штетне пореске конкуренције. У документу, који је припремљен од стране OECD, понуђена је листа контрамјера којима се настоје супротставити пореским мјерама које угрожавају конкуренцију и доношење економских и финансијских одлука, те дерогирају пореску основицу (приходе) држава⁷.

Потребно је напоменути да пореска конкуренција (између региона и нивоа власти унутар државе или између држава) може бити и корисна, уколико води пореској хармонизацији, већој ефикасности убирања пореза и пореском растерећењу привреде⁸. У једној држави неконтролисана пореска конкуренција може да апсорбује буџете нивоа влада, доводећи до неприхватљивог смањења финансирања јавних услуга и фискалне деградације⁹. Слични ефекти штетне пореске конкуренције, само много ширег обима настају и у ЕУ. Унија, као јединствени економски простор, може бити регионално и глобално конкурентна само уколико је постигнута ефикасна алокација капитала и других ресурса унутар Уније. Тај циљ се може постићи, између осталих мјера, и укидањем пореских олакшица.

Ефекат пореских издатака

Директна посљедица пореских олакшица јесте смањење пореских прихода. Примјеном пореских олакшица настаје тзв. порески издатак (енгл. *tax expenditures*). Појам пореског издатка је увео Стенли Сареј (*Stanley Surrey*), професор са Харварда 60-тих XX вијека. Овим појмом се описују „*трошкови прихода које влада има због одобравања одређених пореских*

⁶ Council of European Union, Code of conduct for business taxation, 1 December 1997, OJ C 2, 6.1.1998.

⁷ Више OECD, Harmful Tax Competition, An Emerging Global Issue, 1998.

⁸ Више: Schön W. (ed.), „Tax Competition in Europe“, European Association of Tax Law Professors, IBFD, Amsterdam, 2003.

⁹ Нпр. трка између чланица у снижавању стопа пореза како би се привукли инвеститори, која се у литератури назива „трка до дна“ - енгл. *race to the bottom*) може имати за посљедицу ефекат „осиромашења сусједа“ (енгл. *beggar thy neighbour*) или колоквијално „дренажу“ прихода и економских активности у регионима/чланицама које су погођене мјерама, али и у регионима/чланицама које спроводе мјере.

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

уступака или пореских преференцијала, као што су кредити, ослобађања или одбици, који се генерално уводе у циљу фаворизовања одређене индустрије, активности или категорије обвезника.¹⁰ С обзиром да се пореске олакшице могу на други начин надомјестити буџетском интервенцијом, тј. трансферима из буџета према одређеним категоријама обвезника, проф. Сареј их је назвао пореским издацима. Порески издаци се дефинишу као приходи који су изгубљени као резултат примјене пореских прописа. Односе се на пореска ослобађања, пореске олакшице и одбитке, пореске кредите који умањују пореску обвезу, ниже стопе пореза, одложене порезе (нпр. убрзана амортизација). Због немогућности прецизног израчуна државе прибјегавају процјенама губитака прихода¹¹. Правила фискалне транспарентности налажу да се износи пореских издатака морају објавити у извјештајима влада о фискалним операцијама. Стандард 3.1.3. Приручника ММФ-а о фискалној транспарентности налаже да се „извјештаји којима се описује природа и фискална значајност пореских издатака централне владе ... требају бити дио буџетског документа, заједно са процјеном свих главних фискалних ризика.¹² Постоје озбиљни разлози у позадини овог захтјева ММФ-а. У неким земљама изгубљени приходи могу бити јако велики. Порески издаци не захтијевају формално одобрење као остали стандардни издаци, будући да су већ омогућени позитивним законским прописима. Они остају на снази све док је на снази легислатива која омогућава њихов настанак Међутим, управо та разлика у односу на стандардне расходе може смањити степен фискалне транспарентности и довести до ескалације и већег губитка прихода него што је очекивано због пореских превара, слабљења пореске дисциплине обвезника и јачања корупције у пореским управама. Из ових разлога нужно је сваке године у приједлогу буџета дати процјену пореских издатака по главним категоријама, по могућности са упоредивим категоријама пореских издатака из претходних фискалних година¹³.

Пореска стратегија развијених земаља

Због негативних импликација развијене земље ЕУ и ОЕЦД се залажу за укидање или драстично смањење пореских олакшица. У пореским системима задржавају се само олакшице које се уводе у циљу стимулисања истраживања и развоја (R&D – *Research & Development*)¹⁴, очувања животне средине, те олакшице за новооснована предузећа (енгл. *Start-Ups*) којима се подстиче отварање радних мјеста и економски раст.

Глобална финансијска и економска криза је поновно у фокус ставила питање ефикасности пореских система. Нова пореска стратегија ЕУ до 2020.г., те стратегије ММФ-а¹⁵, чланица ОЕЦД¹⁶, поткријепљене анализама из студије нобеловца Џејмса Мирлеса¹⁷, заснивају се на ширењу пореске основе и смањењу пореских стопа. Приступ у конципирању пореских система који подразумева шире пореске основе и ниже стопе би омогућио остварење низа предности, које су уједно карактеристике идеалног пореског система:

¹⁰ IBFD, "International Tax Glossary", 5th Edition, Amsterdam, 2005., p. 401.

¹¹ У БиХ је извршено истраживање обима пореских издатака код опорезивања добити. Више: Лазовић-Пита Л., Пита С., „Порезни издаци у саставу пореза на добит: примјер БиХ“, зборник радова са конференције „Скривена јавна потросња - будућност порезних издатака?“, Институт за јавне финансије, Загреб, 10.2.2012., стр. 105-115.

¹² IMF, Manual on Fiscal Transparency, 2007, Washington.

¹³ САД и Њемачка објављују процјене пореских издатака још од 60-тих година XX вијека, а данас скоро све чланице ОЕЦД и многе растуће економије и земље у развоју.

¹⁴ OECD, „Tax Incentives for Research and Development: Trends and Issues“, 2002.

¹⁵ IMF World Economic and Financial Surveys, Fiscal Exit: From Strategy to Implementation, Fiscal Monitor, Washington, November 2010, pp. 73-84.

¹⁶ OECD, "OECD's Current Tax Agenda", June 2012., OECD, "Tax policy reform and fiscal consolidation", Tax Policy Brief , December 2010.

¹⁷ Mirrlees J., „Reforming the tax system for the 21st century – Tax by Design“, i "Dimensions of Tax Design", preliminary edition, Institute for Fiscal Studies, London, UK, November 2010, <http://www.ifs.org.uk/mirrleesReview>.

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

- *правичност*: Системи са широком основицом и ниским стопама су правичнији, јер не подразумевају пореске олакшице. Економски положај привредних субјеката на тржишту не зависи од пореских преференција, већ о преференцијама купаца и ефикасности интерне економије;
- *ефикасност*: Укидањем пореских олакшица омогућена је равноправна конкуренција и пуно дјеловање тржишних механизма у алокацији капитала и других ресурса;
- *једноставност*: Порески системи без олакшица су једноставнији и за пореске управе и за обвезнике, захтијевају мање времена и ресурса код поштивања пореских прописа, администрирања и контроле пореза;
- *издашност*: Ширењем пореске основице порезима се обухваћа шири круг пореских обвезника, што повећава и убране приходе од пореза. С друге стране, ниже стопе већина обвезника демотивишу обвезнике да траже начине да избегавају плаћање пореза, будући да „трошкови“ избегавања пореза често могу да премаше износ пореске обвезе. Коначни ефекат новог правца опорезивања јесте смањење сиве економије и повећање прихода.

ЛИТЕРАТУРА

- Антић Д., „Финансије и финансијско право“, Паневропски универзитет „Апеирон“, Бањалука, април 2012.
- Антић Д., „Студија о импликацијама диференцираних стопа ПДВ-а у Босни и Херцеговини“, Управни одбор УИО, јули 2011.г, www.oma.uino.gov.ba.
- Council of European Union, Code of conduct for business taxation, 1 December 1997, OJ C 2, 6.1.1998.
- Ekelund R.B. Jr., Hébert R.F., „A History of Economic Theory and Method“, fifth edition, Waveland Press, Inc., Illinois, USA, 2007., pp. 197-199.
- IBFD, „International Tax Glossary“, 5th Edition, Amsterdam, 2005.
- IMF, Manual on Fiscal Transparency, 2007, Washington.
- IMF World Economic and Financial Surveys, Fiscal Exit: From Strategy to Implementation, Fiscal Monitor, Washington, November 2010, pp. 73-84.
- Лазовић-Пита Л., Пита С., „Порезни издаци у саставу пореза на добит: примјер БиХ“, зборник радова са конференције „Скривена јавна потросња - будућност порезних издатака?“, Институт за јавне финансије, Загреб, 2012., <http://www.ijf.hr/hr/konferencije/skrivena-javna-potrosnja-buducnost-poreskih-izdataka/597/>
- Mirrlees J., „Reforming the tax system for the 21st century – Tax by Design“, i „Dimensions of Tax Design“, preliminary edition, Institute for Fiscal Studies, London, UK, November 2010, <http://www.ifs.org.uk/mirrleesReview>.
- OECD, „OECD’s Current Tax Agenda“, June 2012.
- OECD, „Tax policy reform and fiscal consolidation“, Tax Policy Brief, December 2010.
- OECD, „Tax Incentives for Research and Development: Trends and Issues“, 2002.
- Поповић Д., „Наука о порезима и пореско право“, Београд, 1997.
- Schön W. (ed.), „Tax Competition in Europe“, European Association of Tax Law Professors, IBFD, Amsterdam, 2003.

Консолидовани извјештаји

припремила: Александра Регоје, макроекономиста у Одјељењу

Табела 1. (Консолидовани извјештаји: БиХ, ентитети, ЈР)

Прелиминарни консолидовани извјештај укључује:

- приходе од индиректних пореза које прикупља Управа за индиректно опорезивање на Јединствени рачун,
- трансфере са Јединственог рачуна УИО,
- приходе и расходе буџета институција Босне и Херцеговине,
- приходе и расходе буџета Федерације БиХ,
- приходе и расходе буџета Републике Српске*

Извјештај не укључује неусклађене приходе прикупљене на ЈР УИО.

Табела 2 (Консолидовани извјештаји: Општа влада)

Прелиминарни консолидовани извјештај укључује:

- приходе и расходе буџета институција БиХ,
- приходе и расходе буџета ФБиХ и кантона, општина и фондова у ФБиХ,
- приходе и расходе буџета РС*, општина и фондова у РС,
- приходе и расходе буџета БД и фондова у БД.

Табела 3 (Консолидовани извјештаји: Кантони)

Консолидовани извјештај укључује:

- Приходе и расходе буџета кантона,
- Приходе и расходе буџета припадајућих општина.

Извјештаји су израђени по методологији која је кориштена прије 2012. године, обзиром да су при њиховој изради кориштени подаци извјештајних јединица сачињени по старим обрасцима.

Нето финансирање се односи на разлику примљених зајмова и њихове отплате. Нето позајмљивање представља разлику позајмљивања и примљених отплата зајмова.

**Обухваћено: (А) буџет Републике и ванбуџетска средства евидентирана у Главној књизи трезора РС, (Б) укупно ино-задужење за пројекте који се реализују преко општина и предузећа, (В) податке корисника буџета Републике који имају властите банковне рачуне (укључујући и неке јединице за имплементацију ино-пројеката формиране при министарствима)*

Консолидовани извјештај: ЈР, Институције БиХ, ентитети, 2012

	I	II	III	IV	V	VI	VII	I-VII
Укупни приходи	418,2	402,4	532,5	503,0	501,9	541,0	518,5	3.417,6
Порези	382,4	357,6	455,6	440,0	460,7	441,2	484,2	3.021,8
Директни порези	23,4	27,8	58,3	40,5	34,4	28,9	28,9	242,2
Порези на доходак и добит	22,8	27,1	57,3	39,6	33,4	27,9	27,8	235,8
Порез на имовину	0,6	0,7	1,0	0,9	1,0	1,0	1,1	6,3
Индиректни порези (нето)	358,8	329,8	397,1	399,5	426,2	412,0	455,3	2.778,7
ПДВ	217,9	210,1	264,0	252,3	267,4	260,0	282,4	1.754,1
Акцизе	105,9	85,2	91,1	102,9	114,4	109,1	124,5	733,2
Путарина	21,2	19,0	20,6	22,7	23,9	23,5	27,0	157,9
Царине	12,6	14,5	20,1	20,1	19,1	18,0	19,7	124,1
Остали индиректни порези	1,2	1,0	1,3	1,5	1,4	1,4	1,6	9,4
Остали порези	0,2	0,1	0,1	0,0	0,1	0,3	0,1	0,9
Доприноси за социјално осигурање	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Грантови од страних влада и међународних организација	1,8	1,1	0,6	1,1	0,4	7,1	0,4	12,5
Непорески приходи	33,8	43,2	77,0	61,9	40,8	91,8	33,8	382,2
Трансфери од осталих буџетских јединица	0,2	0,5	-0,7	0,1	0,0	0,9	0,1	1,1

	I	II	III	IV	V	VI	VII	I-VII
Укупни расходи	421,0	386,8	457,0	480,2	456,3	484,7	504,4	3.190,5
Текући расходи	416,5	382,3	453,2	475,3	450,4	468,8	490,4	3.136,9
Бруто плате и накнаде запослених	130,3	131,5	133,0	133,6	129,2	129,2	135,9	922,8
Издаци за материјал и услуге	13,3	17,2	26,2	29,4	27,6	31,8	22,8	168,4
Дознаке на име социјалне заштите	51,5	52,7	65,1	55,1	45,3	57,9	58,8	386,4
Издаци за камате	5,0	5,8	19,2	8,5	14,3	27,6	5,1	85,6
Издаци по основу камата у иностранству	4,2	4,4	9,7	7,3	9,8	20,7	3,1	59,2
Издаци по основу камата у земљи	0,8	1,4	9,6	1,2	4,5	6,9	2,0	26,4
Субвенције	2,2	2,4	4,0	13,8	6,1	8,4	17,8	54,8
Донације (нерезидентима)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Трансфери другим буџетским јединицама	40,9	39,9	39,9	51,1	47,6	51,5	46,0	317,0
Трансф. са ЈР (БД, кант, општине, фондови, дир. за цесте)	162,9	128,7	169,4	172,2	173,1	152,7	196,1	1.155,0
Други расходи	10,2	4,0	-3,6	11,7	7,2	9,7	7,8	46,9
Нето издаци за нефинансијску имовину	4,6	4,5	3,8	5,0	5,9	15,9	14,0	53,6
Издаци за нефинансијску имовину	4,7	4,9	4,3	5,3	6,2	17,7	14,5	57,5
Примици од нефинансијске имовине	0,1	0,4	0,5	0,3	0,3	1,8	0,5	3,9
Бруто/Нето оперативни биланс (приходи минус текући расходи)	1,8	20,1	79,3	27,8	51,5	72,2	28,1	280,7
Нето позајмљивање/задуживање (укупни приходи минус ук. расходи)	-2,8	15,6	75,5	22,8	45,6	56,3	14,1	227,1
Нето финансирање = (Минус) Нето позајмљивање/задуживање	2,8	-15,6	-75,5	-22,8	-45,6	-56,3	-14,1	-227,1

Табела 1

Консолидовани извјештај: Општа влада, 2012

	Q1	Q2	Укупно
Укупни приходи	2.507,7	2.822,1	5.329,8
Порези	1.271,3	1.435,8	2.707,1
Директни порези	233,2	242,4	475,5
Порези на доходак и добит	208,1	215,6	423,6
Порези на плату и радну снагу	2,6	5,3	7,9
Порез на имовину	22,5	21,6	44,0
Индијектни порези	1.036,0	1.191,7	2.227,7
Остали порези	2,1	1,7	3,8
Доприноси за социјално осигурање	931,3	1.020,6	1.951,9
Грантови од страних влада и међународних организација	5,2	11,0	16,2
Непорески приходи	299,0	354,3	653,3
Трансфери од осталих буџетских јединица	1,0	0,4	1,4
Укупни расходи	2.523,0	2.740,2	5.263,2
Текући расходи	2.469,8	2.654,6	5.124,4
Бруто плате и накнаде запослених	801,2	808,0	1.609,2
Издаци за материјал и услуге	432,8	503,7	936,5
Дознаке на име социјалне заштите	1.043,8	1.066,5	2.110,3
Издаци за камате	37,0	59,7	96,7
Издаци по основу камата у иностранству	19,3	39,5	58,8
Издаци по основу камата у земљи	17,7	20,2	37,9
Субвенције	49,3	65,8	115,1
Донације (нерезидентима)	0,3	3,8	4,1
Трансфери другим буџетским јединицама	24,8	46,3	71,1
Други расходи	80,7	100,8	181,5
Нето издаци за нефинансијску имовину	53,2	85,7	138,9
Издаци за нефинансијску имовину	60,9	94,0	154,9
Примици од нефинансијске имовине	7,7	8,3	16,0
Бруто/Нето оперативни биланс (приходи минус текући расходи)	37,9	167,6	205,4
Нето позајмљивање/задуживање (укупни приходи минус укупни расходи)	-15,3	81,9	66,6
Нето финансирање = (Минус) Нето позајмљивање/задуживање	15,3	-81,9	-66,6

Табела 2.

Консолидовани извјештај: Посавски кантон, 2012

		I	II	III	IV	V	VI	Q1	Q2	Укупно
1	Приходи (11+12+13+14)	2.409.859	2.176.695	2.690.658	2.566.146	2.750.750	2.282.291	7.277.212	7.599.187	14.876.399
11	Приходи од пореза	1.893.829	1.664.422	2.188.078	2.121.986	2.135.340	1.803.112	5.746.329	6.060.438	11.806.767
	Порези на доходак и добит	262.892	283.812	461.446	421.373	255.145	251.776	1.008.150	928.294	1.936.444
	Порези на имовину	47.509	46.458	25.805	41.416	31.859	34.986	119.772	108.261	228.033
	Индиректни порези	1.581.045	1.333.416	1.700.157	1.658.325	1.847.393	1.515.499	4.614.618	5.021.217	9.635.835
	Остали порези	2.383	736	670	872	943	851	3.789	2.666	6.455
12	Непорески приходи	444.712	472.724	480.519	422.099	402.515	371.900	1.397.955	1.196.514	2.594.469
13	Грантови	71.318	39.549	22.061	22.061	212.895	107.279	132.928	342.235	475.163
14	Остали приходи	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	Расходи (21+22)	2.306.623	2.746.942	2.839.681	2.442.647	2.905.717	2.757.500	7.893.246	8.105.864	15.999.110
21	Текући издаци	2.306.623	2.746.942	2.839.681	2.442.647	2.905.717	2.757.500	7.893.246	8.105.864	15.999.110
	Бруто плате и накнаде	1.704.795	1.752.960	1.758.987	1.734.994	1.783.865	1.731.611	5.216.742	5.250.470	10.467.212
	Издаци за материјал и услуге	493.741	542.717	558.106	504.898	464.507	463.796	1.594.564	1.433.201	3.027.765
	Грантови	96.069	434.987	521.253	199.727	656.508	549.865	1.052.309	1.406.100	2.458.409
	Издаци за камате и остале накн.	12.018	16.278	1.335	3.028	837	12.228	29.631	16.093	45.724
	Дознаке нижим потр. јединицама	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22	Нето позајмљивање	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3	Нето набавка нефин. средстава	7.602	-3.538	62.007	63.153	247.663	45.936	66.071	356.752	422.823
4	Владин суфицит/дефицит (1-2-3)	95.634	-566.709	-211.030	60.346	-402.630	-521.145	-682.105	-863.429	-1.545.534
5	Нето финансирање	-31.491	0	-4.454	-9.303	0	-32.364	-35.945	-41.667	-77.612

Табела 3.

Консолидовани извјештај: Тузлански кантон, 2012

		I	II	III	IV	V	VI	Q1	Q2	Укупно
1	Приходи (11+12+13+14)	27.542.794	26.062.823	34.229.972	32.564.277	36.149.836	33.478.601	87.835.589	102.192.714	190.028.303
11	Приходи од пореза	23.585.138	21.554.931	28.159.706	26.883.574	29.280.350	24.494.312	73.299.776	80.658.236	153.958.012
	Порези на доходак и добит	3.613.766	4.262.321	5.849.527	5.644.920	4.588.939	5.256.055	13.725.615	15.489.913	29.215.528
	Порези на имовину	662.290	1.004.820	892.356	673.331	991.652	658.265	2.559.467	2.323.248	4.882.715
	Индиректни порези	19.307.331	16.281.945	21.415.606	20.564.135	23.697.375	18.576.133	57.004.882	62.837.643	119.842.525
	Остали порези	1.750	5.845	2.217	1.188	2.385	3.859	9.812	7.432	17.244
12	Непорески приходи	3.417.078	4.084.144	5.360.489	4.757.229	6.203.047	6.992.460	12.861.711	17.952.737	30.814.448
13	Грантови	528.501	423.748	686.876	858.799	635.023	1.991.829	1.639.125	3.485.651	5.124.777
14	Остали приходи	12.077	0	22.900	64.675	31.415	0	34.977	96.090	131.067
2	Расходи (21+22)	25.906.195	30.167.479	29.738.829	29.985.065	32.735.710	33.559.277	85.812.504	96.280.051	182.092.555
21	Текући издаци	26.048.464	30.308.545	29.862.957	30.182.437	32.719.688	33.757.434	86.219.966	96.659.559	182.879.525
	Бруто плате и накнаде	19.872.249	20.143.205	20.393.694	19.922.314	20.649.512	19.852.592	60.409.148	60.424.417	120.833.566
	Издаци за материјал и услуге	3.606.932	4.204.500	4.038.556	4.956.635	5.635.269	4.894.424	11.849.988	15.486.328	27.336.316
	Грантови	2.482.633	5.863.753	5.272.815	5.172.317	6.279.659	8.566.420	13.619.202	20.018.395	33.637.597
	Издаци за камате и остале накн.	18.207	16.193	72.356	49.067	71.085	356.589	106.756	476.741	583.497
	Дознаке нижим потр. јединицама	68.443	80.893	85.536	82.104	84.164	87.409	234.872	253.677	488.549
22	Нето позајмљивање	-142.269	-141.066	-124.128	-197.372	16.022	-198.158	-407.462	-379.508	-786.970
3	Нето набавка нефин. средстава	458.419	883.073	1.497.588	756.783	1.919.080	3.023.261	2.839.080	5.699.123	8.538.203
4	Владин суфицит/дефицит (1-2-3)	1.178.180	-4.987.729	2.993.554	1.822.430	1.495.047	-3.103.936	-815.995	213.540	-602.455
5	Нето финансирање	-147.691	-434.759	-32.614	-282.315	-347.764	-1.823.564	-615.064	-2.453.642	-3.068.706

Табела 4.